

DELEGATURA

UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dnia 2004-08-25

RKT-61-75/04/HS

Decyzja Nr RKT 48/2004

I. Na podstawie art. 23 c) ust. 1 w związku z art. 23 a) ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm: Dz. U. z 2003 Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004 Nr 93, poz. 891 i Nr 96, poz. 956) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów działanie „Bracia Strach Zakład Oczyszczania i Wywozu Nieczystości Spółka Jawna” z siedzibą w Częstochowie przy ul. Bór 137 (dalej zwanej przedsiębiorcą), polegające na:

1/ zawieraniu umów z konsumentami poza lokalem przedsiębiorstwa z naruszeniem obowiązków wynikających z ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zm.) w zakresie uprawnienia konsumenta, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa, do odstąpienia od umowy bez podania przyczyn, składając stosowne oświadczenie na piśmie, w terminie 10 dni od zawarcia umowy,

2/ stosowaniu w umowach na wywóz nieczystości stałych, zawieranych z konsumentami, postanowienia wzorców umów, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego, zapisu § 5 „*Wszystkie zmiany opłat wynikające z wyżej wymienionych współczynników nabierają ważności w dniu wchodzenia w życie*”,

3/ stosowaniu w umowach na wywóz nieczystości stałych, zawieranych z konsumentami postanowienia wzorców umów, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego, zapisu § 10 pkt 2 „*(...) sądem właściwym jest Częstochowa*”
i **nakazuje się** zaniechanie ich stosowania.

II. Na podstawie art. 23 c) ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm: Dz. U. z 2003 Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004 Nr 93, poz. 891 i Nr 96, poz. 956) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 ze zm.) po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

określa się przedsiębiorcy „Bracia Strach Zakład Oczyszczania i Wywozu Nieczystości Spółka Jawna” z siedzibą w Częstochowie przy ul. Bór 137, środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów,

- w celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I ppkt 1 sentencji niniejszej decyzji polegające na umieszczeniu w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów na wywóz odpadów komunalnych zapisów zgodnych z regulacjami ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o

odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zm.),

- w celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I ppkt 2 i ppkt 3 sentencji niniejszej decyzji polegające na zaniechaniu stosowania niedozwolonych postanowień umownych w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów na wywóz odpadów komunalnych zawieranych z konsumentami.

III. Na podstawie art. 72 w związku z art. 75 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm: Dz. U. z 2003 Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004 Nr 93, poz. 891 i Nr 96, poz. 956) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:
postanawia się zobowiązać przedsiębiorcę „Bracia Strach Zakład Oczyszczania i Wywozu Nieczystości Spółka Jawna” z siedzibą w Częstochowie przy ul. Bór 137, do poniesienia kosztów niniejszego postępowania w wysokości 30,00 zł (słownie: trzydzieści złotych).

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej zwanego organem antymonopolowym) po uprzednim przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, wszczęto z urzędu postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w związku z podejrzeniem stosowania przez przedsiębiorcę „Bracia Strach Zakład Oczyszczania i Wywozu Nieczystości Spółka Jawna” z siedzibą w Częstochowie przy ul. Bór 137, praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na: 1/ zawieraniu umów z konsumentami poza lokalem przedsiębiorstwa z naruszeniem obowiązków wynikających z ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zm.) w zakresie uprawnienia konsumenta, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa, do odstąpienia od umowy bez podania przyczyn, składając stosowne oświadczenie na piśmie, w terminie 10 dni od zawarcia umowy, 2/ stosowaniu w umowach na wywóz nieczystości stałych, zawieranych z konsumentami postanowienia wzorców umów, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego, zapisu § 5 „*Wszystkie zmiany opłat wynikające z wyżej wymienionych współczynników nabierają ważności w dniu wchodzenia w życie*”, 3/ stosowaniu w umowach na wywóz nieczystości stałych, zawieranych z konsumentami postanowienia wzorców umów, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego, zapisu § 10 pkt 2 „*(...) sądem właściwym jest Częstochowa*”, co może stanowić naruszenie art. 23 a) ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 ze zm: Dz. U. z 2003 Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004 Nr 93, poz. 891 i Nr 96, poz. 956 – zwanej także ustawą antymonopolową) - (karta nr 2).

Przedmiotem działalności przedsiębiorcy jest wywóz śmieci i odpadów i unieszkodliwianie odpadów (karta nr 9). Obszarem działania przedsiębiorcy w zakresie odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości/konsumentów to gminy województw (...). Przedsiębiorca w ramach prowadzonej działalności stosuje wzorzec umowy (karta nr 12). Przesłany wzorzec umowy stosuje od dnia 01.01.2003r (karta nr 6). Umowy zawierane są głównie poza lokalem przedsiębiorstwa, w miejscu zamieszkania konsumentów (karta nr 15). Przedsiębiorca zawarł ok. (...) umów z konsumentami. W zakresie działalności usuwania odpadów przedsiębiorca spotyka się z konkurencją (karty nr 5-6). Wzorzec umowy stosowany jest w umowach zawieranych z konsumentami (karty nr 16-18). Zarówno we wzorcu jak i w

przykładowych umowach zawartych z konsumentem poza lokalem przedsiębiorstwa brak oświadczenia o prawie konsumenta do odstąpienia od umowy w terminie 10 dni od daty jej zawarcia. Stosowany przez przedsiębiorcę wzorzec umowy w § 5 zawiera „*klauzulę cen ruchomych*” z następującym zapisem: – Opłaty wymienione w § 4 („opłaty za opróżnienie z nieczystości stałych 1-go pojemnika”) zmieniają się, gdy składniki kalkulacji cen ulegają zmianie na skutek wiążących zastrzeżeń i decyzji niezależnych od Zleceniobiorcy. W zależności od poziomu wzrostu lub zmniejszania się owych składników wzrosną lub zmniejszą się odpowiednio opłaty za usługi. W wypadku znaczących zmian ramowych warunków gospodarczych opłaty będą uaktualniane. „*Wszystkie zmiany opłat wynikające z wyżej wymienionych współczynników nabierają ważności w dniu wchodzenia w życie.*” Stosowany przez przedsiębiorcę zapis § 10 pkt 2 stanowi: „*(...) sądem właściwym jest Częstochowa*”. Zapisy te stosowane są w umowach zawieranych z konsumentami (karty nr 16-18).

Przedsiębiorca uznał postawione mu zarzuty i powiadomił organ antymonopolowy, że w przypadku umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa zobowiązuje się do wprowadzenia stosownego oświadczenia o prawie konsumenta do odstąpienia od umowy bez podania przyczyn w terminie 10 dni od zawarcia umowy, a także do zmiany zapisu § 5 to jest wskazanie uprawnienia do odstąpienia od umowy oraz do zmiany zapisu § 10 pkt 2 poprzez określenia właściwości sądu ze względu na adres zamieszkania konsumenta (karty nr 21-22).

Organ antymonopolowy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 23 a) ust. 1 ustawy antymonopolowej *przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.* Ustawa antymonopolowa w art. 23 a) ust. 2 stanowi: *za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.*

Stosownie do zapisu art. 4 pkt 11 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ilekroć w ustawie jest mowa o konsumencie rozumie się przez to konsumenta w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.). Zgodnie z zapisem art. 22(1) K.c. *za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej nie związanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą.*

Każdy przedsiębiorca w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej zgodnie z art. 355 § 2 Kodeksu cywilnego zobowiązany jest do należytej staranności, w tym do przestrzegania przepisów i postępowania zgodnie z wymogami ustawy antymonopolowej.

Ustawa antymonopolowa reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, co wynika z treści art. 1 ust. 2 tej ustawy. Zbiorowy interes konsumentów znaczy dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą antymonopolową dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, jak i wtedy, gdy działania te wywołują inne niekorzystne zjawiska. Ustawa antymonopolowa w odniesieniu do konsumentów chroni ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. Działaniami antykonsumenckimi są jedynie takie działania, które dotyczą sfery interesów szerokiego kręgu uczestników rynku. Skutkami działań przedsiębiorcy dotknięci są konsumenci. Działanie przedsiębiorcy godzi w zbiorowy interes konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się do końca zidentyfikować, gdyż dotyczy konsumentów, z którymi zawarto umowy, w tym konsumentów z którymi zawarto umowy poza lokalem przedsiębiorstwa jak i potencjalnych konsumentów. Przedmiotowy przedsiębiorca, który świadczy usługi konsumentom, godzi w zbiorowy interes konsumentów, albowiem działaniami przedsiębiorcy dotknięty jest szeroki krąg konsumentów.

Ustawa z dnia 2 marca 2000r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zm.) obejmuje między innymi implementację dyrektywy EWG 85/577 z dnia 20.12.1985r. o ochronie konsumentów w umowach zawieranych poza lokalem handlowym (OJ L 372/31 z dnia 31.12.1985r.). Pojawienie się tej regulacji jest działaniem w ramach wykonania art. 68 Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi z drugiej strony, sporządzonego w Brukseli 16 grudnia 1991r. (Dz. U. z 1994r. Nr 11, poz. 38).

Pojęcie umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa obejmuje nie tylko umowę *sensu stricto* zawartą poza takim lokalem (art. 1 ust. 2) lecz także umowy zawarte wprawdzie w takim lokalu, lecz w wyniku zebrania ofert poza nim (art. 1 ust. 3)¹.

Uprawnienie konsumenta, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa określa art. 2 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów (...) stanowiący, że *konsument, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa, może od niej odstąpić bez podania przyczyn, składając stosowne oświadczenie na piśmie, w terminie dziesięciu dni od zawarcia umowy. Do zachowania tego terminu wystarczy wysłanie oświadczenia przed jego upływem. Nie jest dopuszczalne zastrzeżenie, że konsumentowi wolno odstąpić od umowy za zapłatą oznaczonej sumy (odstępne). W razie odstąpienia od umowy umowa jest uważana za niezawartą, a konsument jest zwolniony z wszelkich zobowiązań. To, co strony świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba, że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu. Zwrot powinien nastąpić niezwłocznie, nie później niż w terminie czternastu dni. Jeżeli konsument dokonał jakichkolwiek przedpłat, należą się od nich odsetki ustawowe od daty dokonania przedpłaty. Zapis ten tylko konsumentowi daje prawo wycofania się z transakcji, prawo odstąpienia od umowy. Uprawnienie to nie może być w żaden sposób uwarunkowane lub ograniczone umową. Jest natomiast dopuszczalne ustalenie terminu dłuższego niż dziesięciodniowy (art.17).*

W przypadku umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa obowiązki przedsiębiorcy określa art. 3 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów (...). *Kto zawiera z konsumentem umowę poza lokalem przedsiębiorstwa, powinien przed jej zawarciem poinformować konsumenta na piśmie o prawie odstąpienia od umowy w terminie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 i wręczyć wzór oświadczenia o odstąpieniu, z oznaczeniem swojego imienia i nazwiska (nazwy) oraz adresem zamieszkania (siedziby); obowiązany jest także wręczyć konsumentowi pisemne potwierdzenie zawarcia umowy, stwierdzając jej datę i rodzaj oraz przedmiot świadczenia i cenę. Konsument na żądanie przedsiębiorcy, poświadczając na piśmie, że został poinformowany o prawie odstąpienia i że otrzymał wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy.*

Zgodnie z zapisem art. 5 pkt 1 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów (...), jej przepisów o umowach zawieranych z konsumentami poza lokalem przedsiębiorstwa, nie stosuje się do umów o charakterze ciągłym lub okresowym, zawieranych na podstawie ofert sprzedaży lub przez odwołanie się do ogłoszeń, reklam, cenników i innych informacji skierowanych do ogółu albo do poszczególnych osób, jeżeli konsument mógł uprzednio zapoznać się z treścią otrzymanej oferty lub informacji pod nieobecność drugiej strony umowy, a zarazem w tej ofercie lub informacji, jak i w umowie zastrzeżono prawo konsumenta do odstąpienia od umowy w terminie dziesięciu dni od dnia jej zawarcia. Można przyjąć, że umowy zawierane pomiędzy przedsiębiorcą, a konsumentami są umowami o charakterze ciągłym. Powołany przepis przewiduje ochronę konsumenta przez zastrzeżenie, że prawo odstąpienia od umowy w terminie 10 dni od daty jej zawarcia musi zawierać oferta lub informacja jak i umowa zawierana poza lokalem przedsiębiorstwa. Przedsiębiorca nie wykonywał obowiązków nałożonych ustawą o ochronie niektórych praw konsumentów (...). W przedmiotowej sprawie w przypadku zawierania z konsumentami umów poza lokalem przedsiębiorstwa konsumenci nie są poinformowani w sposób pełny i rzetelny o swoich

¹ Ewa Łętowska. Ochrona niektórych praw konsumentów. Komentarz. 3 wydanie. C.H.Beck. Warszawa 2002r, str. 27

uprawnieniach do odstąpienia od umowy, stosownie do powołanego powyżej przepisu. W stosowanym przez przedsiębiorcę wzorcu umowy oraz w umowach zawieranych z konsumentami poza lokalem przedsiębiorstwa brak zapisu zgodnego z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów (...), a także przedsiębiorca nie stosuje zasad ogólnych wynikających z tej ustawy. Stąd też jego działanie jest bezprawne i godzi w zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie I podpunkt 1 sentencji decyzji.

Z analizy treści stosowanych przez przedsiębiorcę wzorców umowy i umów wynika, że niektóre postanowienia zawierają klauzule abuzywne, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień wzorców umowy. Zapisy umów zawartych z konsumentami porównano do postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do jawnego rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) k.p.c. Uwzględniając zapis art. 479(43) k.p.c. oraz art. 23 a ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji, uznano, że zapisy stosowane w umowach zawieranych z konsumentami zawierają podobne do wpisanych do rejestru postanowienia i dotyczą podobnych sytuacji konsumenta, co opisano poniżej.

Wątpliwość wzbudził zapis stosowanego przez przedsiębiorcę wzorca umowy oraz umów zawartych z konsumentami, zawierający następujące postanowienie zawarte w § 5 „*Wszystkie zmiany opłat wynikające z wyżej wymienionych współczynników nabierają ważności w dniu wchodzenia w życie*”. Zapis § 5 stosowanego wzorca umowy jest niezgodny z art. 385 (3) pkt 20 k.c. stanowiącym, że *niedozwolonymi postanowieniami umów są te, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania kontrahentowi prawa odstąpienia od umowy*.

Stosowany przez przedsiębiorcę zapis nie daje konsumentowi uprawnienia do odstąpienia od umowy. Wzorec przewiduje trzymiesięczny okres wypowiedzenia umowy. Istotną cechą świadczenia usługi jest jej cena. W przypadku istotnej zmiany ceny konsument jest uprawniony do odstąpienia od umowy. Według stosowanego przez przedsiębiorcę zapisu w przypadku zmiany ceny konsumentowi odmawia się prawa do odstąpienia od umowy. Po zawarciu umowy kontrahent konsumenta może zmienić jej istotny element to jest cenę, nie przyznając konsumentowi przysługującego prawa do odstąpienia od umowy. W podobnej sytuacji Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 17.03.2003 sygn. akt I Aca 976/02 orzekł – uznaje się za niedozwolone i zakazuje ich stosowania (...) w umowach z konsumentami postanowień wzorca umowy o treści – „czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy zawsze przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego.” W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny uznał, że kwestionowane „postanowienie umowy pozwala na dowolną i jednostronną zmianę czesnego przez pozwanego, bez możliwości odstąpienia od umowy przez studenta (konsumenta – słabszego uczestnika tej umowy).” Pod pozycją nr 59 wpisaną do rejestru w dniu 14.08.2003r. znajduje się zamieszczone powyżej postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone. Umieszczenie przedmiotowego zapisu w jawnym rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone skutkuje tym, że z datą dokonania wpisu zabronione jest stosowanie niedozwolonych postanowień wzorców umów.

Umieszczona w jawnym rejestrze klauzula dotycząca zmiany wysokości opłaty za naukę, zawiera określenia „czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów,” a jego odpowiednikiem jest użyte przez przedsiębiorcę w przedmiotowych umowach określenie „wszystkie zmiany opłat wynikające z wyżej wymienionych współczynników”. Tak więc określenie czesne i określenie opłata są wyrażeniami podobnymi i dotyczą ceny. Klauzula umieszczona w jawnym rejestrze zawiera określenie – „zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy” jest podobna do stosowanego przez przedsiębiorcę zapisu „nabierają ważności w dniu wchodzenia w życie”, co wskazuje na to, że tylko jedna strona umowy ustala, zmienia jej istotne warunki.

Przedsiębiorca w przypadku zmiany cennika usług po zawarciu umowy, nie przyznaje konsumentom prawa odstąpienia od umowy.

Sąd Apelacyjny uznał, że wpisane do jawnego rejestru pod pozycją 59 i powołane postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone jest niezgodne z art. 385(3) pkt 20 K.c., albowiem pozwala na dowolną i jednostronną zmianę czesnego, bez możliwości odstąpienia od umowy przez konsumenta – słabszego uczestnika tej umowy. Umieszczenie przedmiotowego zapisu w jawnym rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone skutkuje tym, że z datą dokonania wpisu zabronione jest stosowanie niedozwolonych postanowień wzorców umów. Przedsiębiorca w § 5 umów zawieranych z konsumentami stosuje podobne postanowienie -wpisane do jawnego rejestru postanowień, które dotyczy podobnej sytuacji konsumenta.

Wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ K.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Sąd dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis, i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c.), spełniają one funkcję podobną do przepisów prawa. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa, funkcjonalna i inna).

Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej.

Zgodnie z art. 23a) ust. 1 ustawy antymonopolowej *przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy*. Przedmiotem niniejszego postępowania było dokonanie oceny, czy przedsiębiorca stosuje niedozwolone postanowienia umowne, których wykorzystywanie w obrocie z konsumentami jest zabronione. Przez stosowanie niedozwolonych postanowień umownych rozumieć należy realizowanie zawartej umowy w oparciu o zakazane postanowienia, tak więc realizację umowy w sposób zakazany. Jak wykazano powyżej, przedsiębiorca naruszył prawo poprzez stosowanie zakazanych postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Posługiwanie się postanowieniem, które zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, po uznaniu go przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone jest zakazane z mocy prawa. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne

osoby. Sąd orzekając co do postanowienia, iż jest to niedozwolone postanowienie umowne stwierdza, iż kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, równocześnie rażąco naruszając jego interesy. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. przez niedozwolone postanowienie umowne uważa się, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię, można stwierdzić, iż praktyka polegająca na uniemożliwieniu konsumentom skorzystania z uprawnienia określonego w art. 385(3) pkt 20 k.c. i stosowanie przez przedsiębiorcę klauzuli wpisanej do rejestru niedozwolonych postanowień wzorców umów, narusza zbiorowy interes konsumentów.

Zgodnie z zapisem art. 23 a/ ust. 2 ustawy antymonopolowej za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego, godzące w zbiorowe interesy konsumentów. Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed godzącymi w nie naruszeniami polegającymi na sprzecznych z prawem (zakazanych przez przepisy innych ustaw) działaniach przedsiębiorców. Tworząc katalog działań, które będą uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów ustawodawca posłużył się zwrotem „w szczególności”. Oznacza to, że wskazany w art. 23 a ust. 2 katalog ma charakter przykładowy. Zamiarem ustawodawcy było uznanie za praktykę działań, które naruszyły przepisy innych ustaw. W przepisie art. 23 a ustawy antymonopolowej nie ma odwołania do konkretnych ustaw, z tego względu, że byłoby to sprzeczne z zasadami poprawnej legislacji, ale też niepotrzebnie ograniczało Prezesa Urzędu w jego decyzjach w sprawach niedozwolonych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Normy materialnoprawne istotne z punktu widzenia wydania decyzji znajdują się w innych ustawach, poza ustawą antymonopolową. W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie I podpunkt 2 sentencji decyzji.

Stosowany przez przedsiębiorcę w umowach zawieranych z konsumentami zapis § 10 pkt 2 wzorców umów „...sądem właściwym jest Częstochowa” jest niezgodny z art. 385 (3) pkt 23 k.c. stanowiącym że *niedozwolonymi postanowieniami umów są te, które wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcia sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.*

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2002r. w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz. U. Nr 180, poz. 1508 ze zm.) określa sądy właściwe dla gmin obsługiwanych przez przedsiębiorcę na obszarze województwa (...)

Stosowany przez przedsiębiorcę w umowach zawieranych z konsumentami zapis § 10 pkt 2 wyłącza rozpoznanie sprawy przez sąd według właściwości przemiennej i zapis taki ogranicza uprawnienie konsumenta do wyboru miejsca skierowania pozwu. W sprawach konsumenckich przepisy k.p.c. nie zastrzegają właściwości wyłącznej.

Oceny postanowień wzorców umowy dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Podobnie brzmiące niedozwolone postanowienia wzorców umów były oceniane przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W podobnej sytuacji Sąd orzekł – „zapis ten wyłącza rozpoznanie sprawy przed sądem właściwym według właściwości przemiennej, w świetle art. 33, 34, 35, 36 k.p.c. Nadto w przypadku zmiany siedziby pozwanego, zapis ten wyłącza sąd właściwy w myśl art. 30 k.p.c.” (wyrok z dnia 21.08.2002r. sygn. akt XVII Amc 50/01; podobnie wyrok z dnia 12.08.2002r. sygn. akt Amc 33/01 i wyrok z dnia 08.05.2002r. sygn. akt Amc 35/01). W rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone pod pozycją 41 wpisana do rejestru w dniu 30.06.2003r. znajduje się następujący zapis „Wszelkie spory wynikłe na tle zawartej umowy podlegają wyłączności sądu powszechnego dla siedziby firmy przyjmującej

zamówienie.” W przedmiotowym rejestrze pod pozycją 76 wpisaną do rejestru w dniu 14.08.2003r. znajduje się następujący zapis „Strony wykorzystają wszelkie możliwości do polubownego rozwiązania ewentualnych spraw wynikających z niniejszej umowy. Sprawy wymagające rozstrzygnięcia sądowego będą prowadzone przed Sądem Rejonowym w Tychach lub przed Sądem Okręgowym w Katowicach.” Następnie pod pozycją 77 wpisaną do rejestru w dniu 14.08.2003r. znajduje się następujące niedozwolone postanowienie wzorca umowy „Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym do rozstrzygania będzie sąd miejsca siedziby EFB.” Przedsiębiorca w umowach zawieranych z konsumentami stosuje zapis „...sądem właściwym jest Częstochowa”. Siedziba przedsiębiorcy mieści się w Częstochowie, a działalność prowadzona jest na terenie województw: (...). Określenia stosowane przez przedsiębiorcę i określenia zamieszczone w jawnym rejestrze są określeniami podobnymi, albowiem wskazują konsumentowi jaki sąd jest właściwy do rozstrzygania sporów. W przedmiotowej sprawie stosowany w umowach zawieranych z konsumentami zapis może wyłączać rozpoznanie sprawy przez sąd właściwy miejscowo w przypadku, gdy miejsce zamieszkania lub siedziby konsumenta będzie inne niż miejsce siedziby przedsiębiorcy. Z tego względu konsument może być zmuszony do prowadzenia procesu w miejscu siedziby przedsiębiorcy, co może być niekorzystne dla konsumenta ze względu na dużą odległość.

Umieszczenie przedmiotowych zapisów w jawnym rejestrze skutkuje tym, że z datą dokonania wpisu zabronione jest stosowanie niedozwolonych postanowień wzorców umów. Art. 479⁴³ K.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Sąd dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis, i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c.), spełniają one funkcję podobną do przepisów prawa. W przedmiotowej sprawie porównywane postanowienia nie brzmią literalnie tak samo, jednak w taki sam sposób określają właściwość sądu, który jest według umowy właściwy do rozstrzygania sporów. Postanowienia: kwestionowane oraz wpisane do rejestru ograniczają możliwość rozstrzygania sporów do sądu właściwego ze względu na siedzibę przedsiębiorcy. Takie narzucenie sądu jest sprzeczne z regulacjami k.p.c. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa, funkcjonalna i inna). Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Stąd też, jak wykazano powyżej, działalność przedsiębiorcy jest sprzeczna z art. 23 a ust. 2 ustawy antymonopolowej.

Zgodnie z art. 23a) ust. 1 ustawy antymonopolowej *przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy.* Przedmiotem niniejszego postępowania było dokonanie oceny, czy przedsiębiorca stosuje niedozwolone postanowienia umowne, których wykorzystywanie w obrocie z konsumentami jest zabronione. Przez stosowanie niedozwolonych postanowień umownych rozumieć należy realizowanie zawartej umowy w oparciu o zakazane postanowienia, tak więc realizację umowy w sposób zakazany. Jak wykazano powyżej, przedsiębiorca naruszył prawo poprzez

stosowanie zakazanych postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Posługiwanie się postanowieniem, które zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, po uznaniu go przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone jest zakazane z mocy prawa. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Sąd orzekając co do postanowienia, iż jest to niedozwolone postanowienie umowne stwierdza, iż kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, równocześnie rażąco naruszając jego interesy. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. przez niedozwolone postanowienie umowne uważa się, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię, można stwierdzić, iż praktyka polegająca na narzuceniu sądu ze względu na jego lokalizację geograficzną, który ma rozstrzygać spory wynikłe z umowy, narusza zbiorowy interes konsumentów. Także zobowiązanie się przedsiębiorcy do wprowadzenia do wzorca umowy zapisu wskazującego, iż sądem właściwym będzie sąd ze względu na miejsce zamieszkania konsumenta jest również niewłaściwe, bo ogranicza prawo konsumenta do wyboru sądu przed którym chce wytoczyć powództwo. W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie 1 ppkt 3 niniejszej decyzji.

Wobec powyższego, organ antymonopolowy przedstawione zachowanie przedsiębiorcy uznaje za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów i nakazuje zaniechanie ich stosowania.

Zgodnie z art. 23 c) ust. 2 ustawy antymonopolowej w decyzji, organ antymonopolowy może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu. W związku z powyższym określa się przedsiębiorcy środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

- w celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I ppkt 1 sentencji niniejszej decyzji polegające na umieszczeniu w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów na wywóz odpadów komunalnych zapisów zgodnych z regulacjami ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zm.),
- w celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I ppkt 2 i ppkt 3 sentencji niniejszej decyzji polegające na zaniechaniu stosowania niedozwolonych postanowień umownych w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów na wywóz odpadów komunalnych zawieranych z konsumentami.

W związku z powyższym należało orzec jak w punkcie II sentencji.

Zgodnie z art. 75 ustawy antymonopolowej, organ antymonopolowy rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 72 ustawy, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku organ antymonopolowy stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania.

Niniejsze postępowanie zostało wszczęte z urzędu. W wyniku tego postępowania organ antymonopolowy w punkcie I sentencji decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania dla organu antymonopolowego, są wydatki w wysokości 30,00 zł związane z korespondencją organu antymonopolowego z przedsiębiorcą. W związku z powyższym organ antymonopolowy postanowił obciążyć przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 30,00 zł (słownie: trzydzieści złotych). W związku z powyższym należało orzec jak w punkcie III sentencji.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000, w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Na postanowienie zawarte w punkcie III niniejszej decyzji, na podstawie art. 78 ust. 6 ustawy antymonopolowej w związku z art. 479²⁸ § 1 pkt 2 k.p.c. przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

Dyrektor Delegatury
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów w Katowicach
Alicja Kral